



Volume 11, Issue 2, March 2024, p. 170-194

Article Information

Article Type: Research Article

This article was checked by iThenticate.

Doi Number: <http://dx.doi.org/10.17121/ressjournal.3511>

ArticleHistory:

Received

19/01/2024

Accept

23/03/2024

Available

online

24/03/2024

OPEN GOVERNMENT DATA APPLICATIONS IN TURKISH PUBLIC ADMINISTRATION: A STUDY ON METROPOLITAN MUNICIPALITY PORTALS

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE AÇIK DEVLET VERİSİ
UYGULAMALARI: BÜYÜKŞEHİR BELEDİYE PORTALLARI
ÜZERİNE BİR İNCELEME^{1 2}

Yaşar Samed Gündoğan³
Ezgi Seçkiner Bingöl⁴

Abstract

This study examines open government data technology in terms of public administration and analyzes open government data applications in the Turkish public administration. Open government data refers to the open, accessible and reusable data that public institutions and organizations share with the public. In recent years, developed countries have made significant investments in open data technology. Open data technologies provide many benefits to organizations such as reducing bureaucratic costs, participation, effectiveness, economic growth, new employment opportunities and energy savings. In our study, firstly, the open government data works of some institutions and organizations at the central government level and municipalities at the local government level in Turkey are presented. The open data portals of three municipalities, namely Istanbul, Izmir and Bursa Metropolitan Municipalities, are examined and an analysis of their open data efforts is presented. Data opening activities at the central government level are presented chronologically from past to present in legal and institutional terms. The open data sets of the relevant metropolitan municipalities were examined in detail and the data were analyzed in terms of subject, category, content and number. Literature analysis was adopted as the primary data collection method. The sources utilized are municipal activity reports, municipal strategic plans, official websites of municipalities, IT departments that set up the portal, and municipal news sources. Secondly, the official websites of the municipalities were utilized to examine their open data sets. The open data sets of the relevant metropolitan municipalities were examined in detail and the data were analyzed in terms of subject, category, content and number. Finally, an

¹ Bu çalışma Doç. Dr. Ezgi Seçkiner Bingöl danışmanlığında Yaşar Samed Gündoğan tarafından Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümü'nde tamamlanan "Türk Kamu Yönetiminde Açık Veri Uygulamaları ve Yerel Yönetimlerin Açık Veri Portallarının İncelenmesi" (2022) başlıklı yüksek lisans tezinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

² Bu çalışma 26-27 Ekim 2023 tarihlerinde Ankara'da düzenlenen Cumhuriyetin 100. Yılında Nasıl Bir Kamu Yönetimi? Uluslararası Kamu Yönetimi Kongresi'nde bildiri olarak sunulmuştur.

³ Kamu yönetimi bilim uzmanı, Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, y.samedgundogan@gmail.com, Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-3982-7921>

⁴ Doç. Dr., Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi İİBF Kamu Yönetimi Bölümü, eseckinerbingol@ohu.edu.tr, Orcid: <https://orcid.org/0000-0003-1250-4102>

analysis of the portals of the relevant municipalities is presented and the data obtained from this analysis is evaluated in the evaluation section. As a result of the study, it was seen that the scope of open data applications at the central and local government levels in Türkiye is narrow and progress is slow. Reasons such as the fact that open data portals have only recently been established, the persistence of attitudes such as closeness, rigidity and normativity in institutions, lack of technical teams and personnel, and local administrators' distant approach to the subject due to reasons such as time and cost, have been noted as obstacles to the advancement of open government data technology.

Keywords: open data, open government data, open government data in Turkish public administration, open data in municipalities

Özet

Bu çalışma açık devlet verisi teknolojisini kamu yönetimi perspektifinden irdelemekte ve Türk kamu yönetimi örneğinde açık devlet verisi uygulamalarını incelemektedir. Açık devlet verisi, kamu kurum ve kuruluşlarının toplumla paylaştığı verilerin açık, erişilebilir ve yeniden kullanılabilir olmasını ifade etmektedir. Son yıllarda gelişmiş ülkeler açık veri teknolojisine önemli yatırımlar yapmaktadır. Çalışmamızda ilk olarak Türkiye'de merkezi yönetim düzeyinde bazı kurum ve kuruluşların, yerel yönetim düzeyinde ise belediyelerin açık devlet verisi çalışmaları ortaya konmuştur. İstanbul, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri olmak üzere üç belediyenin açık veri portalları ise mercek altına alınmış ve bu belediyelerin açık veri çalışmalarına ilişkin bir analiz sunulmuştur. Merkezi yönetim düzeyinde veri açma çalışmaları geçmişten bugüne kronolojik olarak ortaya konmuştur. İlgili büyükşehir belediyelerinin sahip oldukları açık veri setleri ayrıntılı bir biçimde incelenmiş veriler; konu, kategori, içerik, sayı yönlerinden analiz edilmiştir. Birincil veri toplama yöntemi olarak literatür analizi yöntemi benimsenmiştir. Bu doğrultuda yararlanılan kaynaklar; belediye faaliyet raporları, belediye stratejik planları, belediyelerin resmi internet siteleri, portalı kuran bilgi işlem dairesi başkanlıklarının sayfaları ve belediyenin haber kaynaklarıdır. İkinci olarak belediyelerin açık veri setlerinin incelenmesi için resmi internet sayfalarından yararlanılmıştır. Son olarak ilgili belediyelerin portalları üzerine bir analiz sunulmuş, değerlendirme bölümünde bu analizden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Çalışma sonucunda ülkemizde merkezi yönetim ve yerel yönetim düzeylerinde açık veri uygulamalarının kapsamının dar ve ilerlemesinin yavaş olduğu görülmüştür. Açık veri portallarının henüz yeni kurulmuş olması, kurumlarda kapalılık, katılık, kuralcılık gibi tutumların devam ediyor olması, teknik ekip ve eleman eksiklikleri, yerel yöneticilerin zaman ve maliyet gibi nedenlerden ötürü konuya mesafeli yaklaşması gibi sebepler açık devlet verisi teknolojisinin ilerlemesinin önündeki engeller olarak not edilmiştir.

Anahtar Kelimeler: Açık devlet verisi, açık veri, Türk kamu yönetiminde açık devlet verisi, Belediyelerde açık veri.

GİRİŞ

Açık veri, herkes tarafından serbestçe erişilebilen, yeniden kullanılabilen ve dağıtılabilen veri türü olarak tanımlanmaktadır (OKFN, 2022). Açık Veri Vakfı (OKFN, 2022), açık verinin internet üzerinden indirilerek bulunabilen, değiştirilebilir şekilde yayımlanabilen, yeniden kullanıma ve yeniden paylaşımına izin veren şartlarda açılabilen veri türü olduğunu belirtmiştir. Açık devlet verisi ise, kamu kurum ve kuruluşlarının toplumla paylaştığı verilerin açık, erişilebilir ve yeniden kullanılabilir olmasını ifade etmektedir. Bu veriler vatandaşların kamu hizmetlerine erişimini kolaylaştırmak, kamu kaynaklarının kullanımı şeffaflaştırmak ve vatandaşların kamusal kararlara katılımını artırmak için kullanılabilir. Geleneksel kamu yönetimi paradigmasının yerini yeni kamu işletmeciliği anlayışına bırakmasıyla ve yeni kamu işletmeciliğinden yeni kamu yönetişimine doğru uzanan çeyrek yüz yılı aşkın bir sürede kamu sektörü önemli dönüşümlere sahne olmuştur. Bu süreçte birçok ülkede devlet verilerine yönelik gizlilik, kapalılık, katılık gibi tutumlar yerini açıklık, şeffaflık, esneklik gibi ilkelere bırakmıştır. Yöneten ve yönetilenler arasındaki ilişkilerin açıklık ilkesi üzerine

temellenmesi demokratik toplumlar için elzemdir. Gelişmiş toplumlarda kamu bürokrasileri yönetimde açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik gibi ilkeleri önemsemektedir. Son yıllarda gelişmiş ülkeler açık veri teknolojilerine önemli yatırımlar yapmaktadır. Vatandaşlara ücretsiz, kısıtlama olmaksızın ve ilk elden bilgi aktararak bilgi edinme yollarını geliştirmektedir. Bunun yanı sıra açık veri teknolojilerinden bürokratik maliyetlerin azaltılması, katılımcılığın sağlanması, katma değer artırılması, ekonomik büyüme, yeni istihdam olanakları ve enerji tasarrufu gibi birçok fayda beklenmektedir. Bilhassa yerel yönetimlerde akıllı kent uygulamalarının sürdürülebilirliği açısından açık veri teknolojilerinin kullanımına önem verilmektedir. Açık veri teknolojileri vatandaşlara kamu hizmetleri ile ilgili geri bildirim sunma, veri sağlama, denetleme gibi imkanlar vererek yöneten ve yönetilenler arasındaki demokratik etkileşimi de artırmaktadır.

Bu çalışmada Türkiye’de merkezi yönetim düzeyinde bazı kurum ve kuruluşların, yerel yönetim düzeyinde ise büyükşehir belediyelerinin açık devlet verisi çalışmaları ortaya konmuştur. İstanbul, İzmir ve Bursa Büyükşehir Belediyeleri olmak üzere üç belediyenin açık veri portalları ise mercek altına alınmış ve bu belediyelerin açık veri çalışmalarına ilişkin bir analiz sunulmuştur. Kavramsal olarak kamu yönetiminde açık devlet verisi tartışıldıktan sonra Türk kamu yönetiminde açık devlet verisi, yerel yönetimlerde açık devlet verisi konularına değinilmiştir. Sonrasında ilgili belediyelerin portalları üzerine bir analiz sunulmuş, bu analizden elde edilen veriler değerlendirilmiştir. Sonuç bölümünde ise Türk kamu yönetiminde açık devlet verisi anlayışının gelişmesi ve belediyelerin açık veri portallarının iyileştirilmesi yönünde öneriler geliştirilmiştir.

KAMU YÖNETİMİNDE AÇIK DEVLET VERİSİ

Her dönemin kamu yönetimi anlayışı kamu sektörüne entegre edilen teknolojilerin kullanımını doğrudan etkilemektedir. Geleneksel kamu yönetimindeki kapalılık, katılık ve kuralcılık anlayışı zamanla yerini yeni kamu yönetimi anlayışına bırakmıştır. 1980’lerde yeni kamu işletmeciliği paradigması ise etkinlik ve verimlilik olgularını kamu yönetiminin merkezine almıştır. 1990’lardan itibaren yükselişe geçen yönetim paradigması düzenleyici devlet vurgusu ile etkin, verimli, (öte yandan) hesap verebilir, açık ve katılımcı yönetim söylemi ile yeni kamu işletmeciliğini dengelemiştir. Yönetişim anlayışının vatandaş temelli yönetim, ortaklaşa yönetim gibi vatandaşları kamu hizmetlerinin sunumunda ortak bir paydaş olarak görmesi de yönetimde vatandaş katılımı olgusunu önemli kılmıştır. Teknolojiyle entegre bir kamu yönetimi ise hem kamu hizmetlerinin etkin ve verimli sunulmasına hem vatandaş katılımının artırılmasına hem de şeffaflık, açıklık ve hesap verebilirlik gibi süreçlerin iyileşmesine katkı sağlamaktadır.

Kamu yönetiminde açıklık ve şeffaflık gibi kavramlar kamu yönetimi için henüz yeni sayılabilecek kavramlardır. Kamu yönetiminde “açıklık” ve “saydamlık” kavramları yeni kamu işletmeciliği paradigması ile ortaya çıkmış ve benimsenmiştir (Bkz. Güzelsarı, 2004: 93). Açık devlet verisinin kavramsal temellerini oluşturan açıklık ve şeffaflık siyasi hesap verebilirliğin de önemli bileşenleri olarak görülmektedir. Şeffaf ve açık yönetimlerde demokrasinin daha uygulanabilir ve herkese ulaşabilir olduğu görülmektedir. Demokratik olmayan yönetim biçimlerinde şeffaflığın yerini katılık, açıklığın yerini ise kapalılık almaktadır (Koçak, 2010: 123-124).

1900’lü yıllardan itibaren gelişen teknoloji her alanda olduğu gibi kamu yönetimi alanını da şekillendirmiştir. Teknoloji kamu yönetiminde hizmet sunumunu kolaylaştırmış, vatandaşa şeffaf bilgi aktarımı yollarını da açmıştır. Bilgi edinme hakkı bu yollardan biridir. Hükümetlerin vatandaşlara kamusal verileri açma tartışmaları 1950’li yıllara dayanmaktadır (Yu ve Robinson, 2011: 179). Birçok

ülke bilgi edinme kanunlarıyla vatandaşların kamusal bilgilere ulaşma imkânlarını tartışmaya başlamıştır (Eroğlu, 2018: 463).

Açık devlet kavramının terim olarak ilk kez kullanılması 1953 yılında American Society of Newspaper Editors'ün (ASNE) yayımladığı bir raporda yer almaktadır. Raporda "Bireylerin bilme hakkı ve devlet verilerine, belge ve dokümanlarına yasal ulaşım" konusunda bilgiler yer almaktadır. Vatandaşların bilgi edinmesine ilişkin yasal çerçevenin yazılı olduğu raporda hükümetlerin veri tabanlarındaki verileri açma, halkın hak ettiği bilgiden mahrum edilmemesi gibi tartışmalar yer almaktadır (Yu ve Robinson, 2011:185).

2011 senesinde Amerika Birleşik Devletleri'nde (ABD) hükümet bir Açık Veri Momerandumu yayımlayarak kamu kurumlarına verilerini açma yönünde Açık Devlet Direktifi göndermiştir. ABD'nin ulusal açık veri portalı açması ve bunu gündeme taşınması küresel anlamda da açık verinin yayılmasında etkili olmuştur (Gündoğan, 2022). Aynı sene Açık Yönetim Ortaklığı (Open Governmen Partnership (OGP) sekiz kurucu hükümetin (Brezilya, Endonezya, Meksika, Norveç, Filipinler, Güney Afrika, Birleşik Krallık, Amerika Birleşik Devletleri) Açık Devlet Bildirgesi'ni onaylaması ile kurulmuştur. İzleyen yıllarda Open Knowledge Foundation, Open Data for Development ve World Wide Web Foundation gibi sivil toplum kuruluşları da kurulmuştur (Gündoğan, 2022).

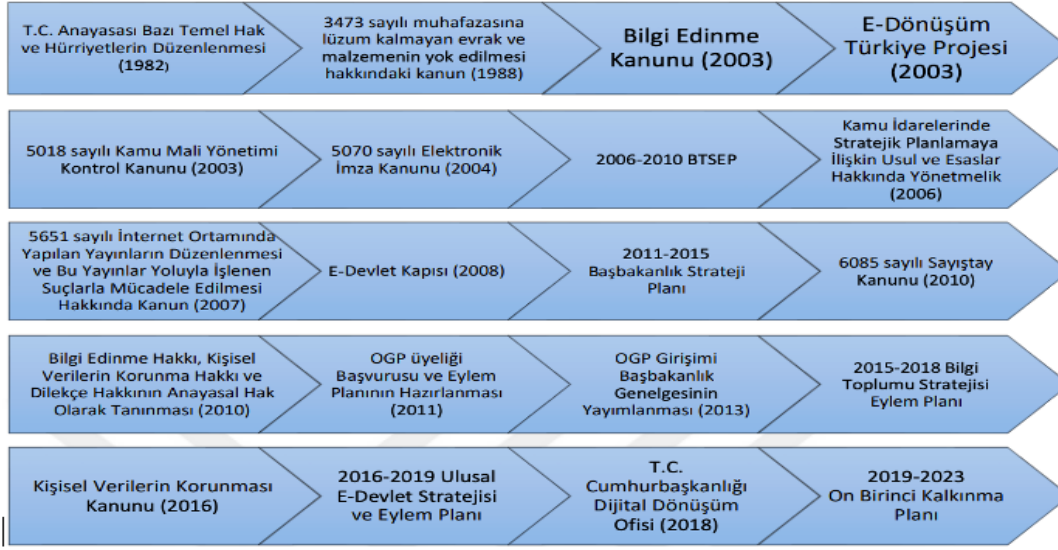
Açık veri teknolojisi ABD'de ekonomik büyümeyi artırmış, İngiltere'de ve Kanada'da hem kamu sektöründe hem özel sektörde verimli, şeffaf ve hesap verebilir sonuçlar üretmiştir. Avrupa Birliği'ne üye ülkeler nezdinde yapılmış bir alan araştırmasına göre, 2016 senesinde açık veri ekosistemi için 75.000 ek istihdam sağlanmıştır (Güneydaş, 2018: 73). Aynı çalışma açık veri kullanımının %16 civarında enerji tasarrufu sağladığını göstermiştir. Açık veri, ABD'de ekonomik açıdan büyümeyi desteklerken, İngiltere'de birçok sektörün etkin hizmet sumasını ve yeni iş fırsatları doğurmasını sağlamıştır (Open Data Barometer, 2018).

Açık veri, bilgi ve veri kirliliği probleminin önemli çözüm araçlarından birisi olarak da görülmektedir. Açık veri platformları yoluyla kamu kurumları vatandaşlara ücretsiz, kısıtlama olmaksızın ve ilk elden bilgi aktarmakta, bilgi edinme yollarını geliştirmektedir. Vatandaşların açık veri portalları yoluyla elde ettiği kamusal bilgileri denetleyip geri dönüş sağlayabilmesi ise demokrasi anlayışına katkıda bulunarak katılımçılığın artmasını da sağlamaktadır.

TÜRK KAMU YÖNETİMİNDE AÇIK DEVLET VERİSİ

Türk kamu yönetiminde 1990'lı yılların sonuna kadar açıklık ve şeffaflığa yönelik politikaların veya eylem planlarının varlığından bahsetmek zordur. Genel olarak kamu yönetiminde gizlilik ve kapalılığın esas ilkeler olarak kabul edildiği açıklık ve şeffaflığın istisna olarak görüldüğünü söylemek mümkündür. 2000'li yıllardan önce Türk kamu yönetiminde açıklığa dair yapılan çalışmalara bakıldığında 1963 senesinde merkezi yönetim hakkında yapılan kapsamlı bir araştırma olan "MEHTAP" raporunda açıklığa veya şeffaflığa ilişkin izlere rastlanamamıştır (Aykaç vd. 2003: 166). Bir diğer araştırma olan ve 1991 senesinde sunulan "KAYA" (Kamu Yönetimi Araştırması) raporu Türk kamu yönetimine saydamlığın 1970'li yıllarda girdiğini söylemekte ve yerel yönetimler özelinde bir saydamlıktan bahsetmektedir. Raporda yerel yönetimlerin bir görevi olarak sunulan saydamlık merkezi yönetimin görevi olarak düzenlenmemiştir (KAYA, 1991). 2000 yılından önce yapılan kamu alanındaki en kapsamlı iki araştırma olan MEHTAP ve KAYA raporları saydamlık ve şeffaflık terimlerinin tam olarak benimsenmediğini göstermektedir.

Türk Kamu yönetiminde 2000 yılından sonra ise şeffaflık ve açıklık konusunda önemli adımlar atılmıştır. Bunlar Şekil 1’de gösterilmiştir:



Şekil 1: Açık Devlet Veri Sürecine Dair Bazı Düzenlemeler (Kaynak: Gündoğan, 2022).

Bunlardan ilki Türkiye Cumhuriyeti 1982 Anayasasıdır. 1982 anayasasının “düşünceyi yayma ve açıklama hürriyeti” başlığının 26. maddesinde “herkesin resmi makamların müdahalesi olmaksızın haber veya fikir almak ya da vermek serbestliğine sahip olduğu” hükmü yer almaktadır.

Türkiye’de veri açma sürecine giden yasal adımlar ise kronolojik olarak şu şekildedir (Gündoğan, 2022: 160-161):

- T.C. Anayasası Bazı Temel Hak ve Hürriyetlerin Düzenlenmesi (1982)
- 3473 Sayılı Muhafazasına Lüzum Kalmayan Evrak ve Malzemenin Yok Edilmesi Hakkındaki Kanun (1988)
- Kamu Sektöründe Şeffaflığın ve İyi Yönetişimin Artırılması Eylem Planı (2002)
- Bilgi Edinme Hakkı Kanunu (2003)
- E-Dönüşüm Türkiye Projesi (2003)
- 5018 sayılı Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (2003)
- 5070 sayılı Elektronik İmza Kanunu (2004)
- 2006-2010 BTSEP (Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı)
- Kamu İdarelerinde Stratejik Planlamaya İlişkin Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik (2006)
- 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun (2007)
- E-Devlet Kapısı (2008)
- 2011-2015 Başbakanlık Strateji Planı

- 6085 sayılı Sayıştay Kanunu (2010)
- Bilgi Edinme Hakkı, Kişisel Verilerin Korunma Hakkı ve Dilekçe Hakkının Anayasal Hak Olarak Tanınması (2010)
- OGP üyeliği Başvurusu ve Eylem Planının Hazırlanması (2011)
- OGP Girişimi Başbakanlık Genelgesinin Yayımlanması (2013)
- 2015-2018 Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı
- Kişisel Verilerin Korunması Kanunu (2016)
- 2016-2019 Ulusal E-Devlet Stratejisi ve Eylem Planı
- T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (2018)
- 2019-2023 On Birinci Kalkınma Planı

Bir sonraki bölümde öncelikle Türkiye'nin ulusal açık devlet verisi portalı açma girişimine değinilecek ardından açık veri ile ilgili kurumsal çalışmalar ortaya konacaktır.

Türkiye'nin Açık Yönetim Ortaklığı (Open Government Partnership) (OGP) Çalışmaları ve Global Endeksleri

Türkiye'de açık devlete dair politikalara geçiş süreci 2011 senesinde Türkiye'nin Açık Yönetim Ortaklığı üyeliği ile başlamıştır. Açık Yönetim Ortaklığı, şeffaf ve hesap verebilir kamusal kararların alınması, vatandaşların ve sivil toplumun karar alma ve uygulama süreçlerine katılımının güçlendirilmesi, yolsuzlukla etkin bir biçimde mücadelenin sağlanması ve yeni teknolojiler ile yönetişimin güçlendirilmesi yönünde somut adımlar atılması amacıyla 2011 senesinde kurulmuştur. 2023 yılı itibariyle 75 üye ülke ve 104 yerel yönetim temsilcisi olan çok taraflı bir girişimdir. Türkiye 2012 yılında bu alandaki ilk ulusal eylem planını hazırlamıştır. Eylem planındaki vaatler ise aşağıda sıralanmıştır (Gülmez ve Ünlüel, 2014):

- Açıklık, şeffaflık, hesap verebilirlik ve yolsuzlukla mücadeleyi artırmak amacıyla yurttaşların bilgilendirilmesi için "saydamlık.gov.tr" portalının açılması,
- Kamu, özel ve sivil toplum sektörlerinin içinde yer aldığı "Kamu Saydamlık ve Açıklık Danışma Platformunun" kurulması,
- Kamu harcamaları verilerine herkesin ulaşması için "harcama.gov.tr" portalının oluşturulması,
- Yolsuzluğa karşı caydırıcı tedbirlerin alınması,
- Vatandaşların politika sürecine dahil olması için "düzenleme.gov.tr" portalının oluşturulması,
- Elektronik ihale sisteminin hayata geçirilmesi, gibi projeler yer almaktadır.

İlerleyen yıllarda OGP, Türkiye'nin hazırlamış olduğu eylem planına uymadığı gerekçesiyle mektup aracılığı ile Türkiye'ye tavsiyelerde bulunmuştur. Tavsiyelere uyulmaması üzerine OGP Yürütme Komitesi "IRM" Türkiye'nin üyeliğini askıya almıştır. Askıya alınma süresini de geçiren Türkiye'nin OGP ortaklığı IRM komitesi tarafından 2016 yılının Eylül ayında pasif hale getirilmiştir (Gündoğan, 2022). Ülkelerin açık veri puanlarını yayımlayan Open Data Barometer'a göre ise, Türkiye açık veri indeksinde 30 ülke arasında 26. sırada yer almaktadır (Open Data Barometer, 2018).

MERKEZİ YÖNETİMDE AÇIK DEVLET VERİSİ ÇALIŞMALARI

Türkiye’de 1990’lardan itibaren kamu yönetiminde dijital -internet odaklı çalışmalar ve bilgi toplumu dönüşüm çalışmaları, stratejileri ve politikaları geliştirilmiştir. 2000’li yıllardan itibaren yapılan bazı çalışmalar şu şekildedir (Gündoğan, 2022):

E-Türkiye Girişimi (2001)

2000 yılında bilgi toplumu kurulması adına Avrupa Konseyi tarafından “e-Avrupa+ Eylem Planı” hazırlanmıştır. Hazırlanan eylem planı 2001 yılında AB aday ülkelerinin bilgi toplumuna geçişini hızlandırmak, altyapı, ekonomi, bilişim teknolojileri gibi konularda faaliyet göstermesi amaçlarını taşımaktadır. Yunanistan, Malta ve Türkiye gibi ülkeler e-Avrupa projesinde yer almışlardır.

E-Dönüşüm Türkiye Projesi (2002-...)

Bilgi toplumu olma yolunda, dijitalleşme ve internetin kullanımı konusunda en önemli çalışmalardan birisi “E-Dönüşüm Türkiye Projesidir”. Proje iki eylem planı çıkarmıştır. İlk Kısa Dönem Eylem Planı (KDEP) ikincisi de 2005 Eylem Planı’dır (Öztaş vd., 2019: 261).

Bilgi Toplumu Stratejisi Eylem Planı (BTSEP)

E-Dönüşüm projesinin eylem planlarının başarılı olması BTSEP’nin oluşturulmasını sağlamıştır. Bu eksende hazırlanan iki adet BTSEP bulunmaktadır. İlk BTSEP eylem planı 2006 ve 2010 yılları arasında kapsamaktadır. İkinci BTSEP ise 2015 ve 2018 yılları arasında faaliyet göstermiştir.

T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (DDO)

24 Haziran 2018 tarihinde Cumhurbaşkanlığı Hükümet Sistemine geçilmesiyle birlikte kurulan DDO’un açık devlet verisiyle ilgili bazı görevleri şekildedir (1 Sayılı CBK, 2019):

- Dijital dönüşüm yol haritasının çıkarılması ve uygulanması,
- Kamu sektörünün dijital dönüşümüne katkıda bulunmak ve dijital hizmetlerin maliyetinin düzenlenmesi,
- Belirli teknolojik projelere destek verilmesi, (bu projelerden birisi de açık veri projesidir),
- Büyük veri, yapay zekâ gibi veri odaklı teknolojilerin geliştirilmesini sağlamak,
- Ulusal Veri Sözlüğü ve Ulusal Açık Veri Portalı Projeleri gibi veri odaklı projeler geliştirmek ve yürütmek.

DDO halihazırda Açık Veri Projesi yürütmekte ve Ulusal Açık Veri Portalı üzerinde çalışmaktadır (DDO, 2023).

Adalet Bakanlığı Açık Veri Çalışmaları: UYAP (Ulusal Yargı Ağı Bilişim Sistemi Projesi) Bilişim Sistemi Örneği

Adalet Bakanlığı, bazı verileri paylaşmak ve Kişisel Verilerin Korunması Kanunu’na (KVKK) uygun biçimde veri ve istatistiksel bilgi paylaşma amacıyla kendisine bağlı UYAP Bilişim Sistemini kurmuştur. UYAP Bilişim Sistemi’ndeki asıl amaç, veri paylaşımıdır. Değişen kanun metinleri, güncel mevzuat, Anayasa Mahkemesi Kararları, emsal yargı kararları gibi veriler içermektedir.

Çevre Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı (ÇŞİB) Açık Veri Çalışmaları: ATLAS ve GÖRBİS (Görüntülü Bilgi Sistemi) Örneği

ÇŞİB'ye bağlı kurumlardan birisi olan Coğrafi Bilgi Sistemleri Genel Müdürlüğü (CBSGM) veri üretme ve paylaşma konusunda da ön plandadır. CBSGM tarafından yapılmış iki önemli veri portalı vardır bunlardan ilki "atlas.gov.tr" diğeri ise "gorbis.csb.gov.tr" veri portalıdır. ÇŞİB'ye bağlı diğeri bir kurum olan Yerel Yönetimler Genel Müdürlüğü de belediyelere dair bazı açık verileri "yeryonetimler.csb.gov.tr" adresinde paylaşmaktadır.

İçişleri Bakanlığı Açık Veri Çalışmaları: E- İçişleri, İl Bilgileri ve Yayınlar Kısmı Açık Veri Seti Örneği

İçişleri Bakanlığı bazı veri kullanımı projeleri geliştirmiştir. Örneğin İçişleri Portal Projesi ve E-Bekap Projesi bakanlığın kendi içinde işlerini kolaylaştırmak amacıyla hazırlanmış olduğu verilerin elektronik ortama dökülmesi projesidir. Fakat bu projeler herkese sunulmadığı için açık veri özelliği taşımamaktadır (icisleri.gov.tr, 2021). E-İçişleri Platformu, İl Verileri Haritası ve kendi internet sitesinde yayımladığı mali tablolar, terör ve uyuşturucu ile mücadele ve araştırma raporları gibi açık veri setleri, bakanlığın sahip olduğu açık veri platformlarından bazılarıdır.

Kültür ve Turizm Bakanlığı Açık Veri Çalışmaları: Türkiye Kültür Portalı Örneği

Kültür ve Turizm Bakanlığı Açık Kültür Veri Portalı ile açık devlet verisinin gelişmesine katkıda bulunmuştur. Bakanlığın sahiplik ettiği diğeri bir açık veri portalı ise Türkiye Kültür Portalı'dır. Bakanlık ayrıca kendi internet sitesinde resmi açık istatistik verilerine de yer vermektedir.

Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Açık Veri Çalışmaları: YER-SİS ve Kalkınma Kütüphanesi Örneği

1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesinde (CBK) açık veriye ilişkin mevzuat maddeleri barındıran tek bakanlıktır. İlgili CBK'de bakanlığın açık veriye ilişkin görevi şu şekilde belirtilmiştir: "Ülke genelinde sahip olunan ve üretilen verilerin toplumsal faydaya ve ekonomik değere dönüştürülmesi amacıyla açık veri kullanımına dayalı program ve projeler yürütmektir."

Merkezi yönetimin açık devlet verisi ile ilgili çalışmalarına bakıldığında geçmişten bugüne yasal mevzuatta bilgi edinme, e-devlet ve kişisel verilerin korunmasına ilişkin gelişmeler olsa da açıklığa ve asıl olarak açık devlete ilişkin bir vurgunun olmadığı görülmektedir. OGP Üyelğine başvuru yapılması ve devamında üyeliğin pasif hale gelmesi ulusal anlamda açık devlet olgusunun tam olarak benimsenmediğini göstermektedir. Kurumsal uygulamaların ise dağınık olduğu ve bütüncül bir stratejiye sahip olmadığı görülmektedir. Her kurumun kendi veri açma süreci farklı yasal adımlar ve uygulamalar gerektirebilmektedir. Ancak ulusal anlamda kurumlara verilerinin açılması yönünde bir yönlendirme yapılması ve veri açmanın standartlarının belirlenmesi yararlı olacaktır.

YEREL YÖNETİMLERDE AÇIK DEVLET VERİSİ ÇALIŞMALARI

Yerel yönetimlerin internet teknolojileri ile ilgili sunduğu hizmetlerden biri de açık devlet verisi hizmetleridir. Açık devlet reformları veya hedefleri vatandaşlara yakın olan yerel yönetimlerce daha kolay bir şekilde gerçekleştirilebilmektedir. Yerel yönetimler konuları itibariyle yerel çevre hakkında daha geniş bilgiye sahip olmaları, kamusal politikaları etkileyen önemli aktörler olmaları gibi avantajlara sahiptir. Politikalara katılımın yerel düzeyde daha olanaklı olması da bu kolaylıklardan biridir (Aydın vd., 2023). Yerel yönetimlerin açık devlet verisi

hizmetleri sunmasından birçok kamusal fayda elde edilmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir (Yıldız ve Babaoğlu, 2020: 20-25; Eroğlu, 2018: 18, Bursa BB Portal, 2022; İzmir BB Portal, 2022 ve Açık Veri Stratejisi, 2020):

- Yöneticilerin sorumluluğunu ve hesap verebilirliğini artırır,
- Vatandaşların kamusal verilere rahat bir şekilde ulaşabilmesi vatandaş-yönetim arasında güvenin artmasını sağlar,
- Açık veri platformları vatandaşların yanı sıra girişimcilerin ve araştırmacıların bazı kritik bilgilere ulaşmasını sağlayarak katma değer üretme imkânı vermektedir,
- Açık veri platformlarının yayımlanması yeni iş alanları ve istihdam imkanları sağlayabilir,
- Vatandaşların açık veri platformlarını değerlendirebilmesi ve yönetimden veri talep edebilmesi katılım imkanlarını genişletmekte ve yerel demokrasinin gelişmesine katkıda bulunmaktadır,
- Vatandaşların istediği bilgilere açık veri platformları yoluyla ulaşabilmesi bürokrasiyi azaltır ve zaman maliyetlerini düşürür,
- Yönetimin vatandaşların talep ettiği bilgileri açması hem bürokratik maliyetleri düşürür (kâğıt, bürokratik işler vs.) hem de bazı hizmet kalemlerine olan talep yoğunluğunu düşürür.

Türkiye’de yerel ölçekteki açık veri girişimlerinin ilk örneği 2015 yılında Gaziantep BB (Büyükşehir Belediyesi) ilçelerinden olan Şahinbey Belediyesi tarafından gerçekleştirilmiştir. Belediyeye ait açık veri portalı, SAMPAS Holding tarafından hayata geçirilmiştir ancak bu veri portalı sürdürülebilir olmamıştır. Portalın günümüzde kullanıma kapalı olduğu görülmektedir.

Şahinbey Belediyesi’nden sonra Balıkesir, Bursa, İstanbul, İzmir, Konya Büyükşehir Belediyeleri açık veri çalışmaları gerçekleştirmiştir⁵. Bir sonraki bölümde bu belediyelerden İstanbul, İzmir ve Bursa’nın açık devlet verisi çalışmaları incelenecektir.

BÜYÜKŞEHİR BELEDİYELERİNİN AÇIK DEVLET VERİSİ ÇALIŞMALARI

Yerel yönetimler içerisinde büyükşehir belediyeleri daha geniş veri havuzuna sahip olma hususunda avantajlı konumdadır. Türkiye’de İstanbul, İzmir, Balıkesir, Bursa, Konya olmak üzere beş büyükşehir belediyesinin açık veri çalışmaları bulunmaktadır.⁶ Bu çalışma kapsamında İstanbul, İzmir ve Bursa olmak üzere üç belediyenin açık veri çalışmalarına yer verilmiştir. Açık veri portalına sahip olan büyükşehir belediyeleri tabloda gösterilmiştir:

⁵ Bu araştırmanın gerçekleştirildiği tarihte (Ocak 2022) açık veri portalına sahip olan büyükşehir belediye sayısı 5’tir. Bu belediyeler; İstanbul, İzmir, Konya, Balıkesir ve Bursa’dır. Araştırmanın gerçekleştirildiği tarihten sonra, 2023 senesine kadar Ankara, Kocaeli, Kayseri, Gaziantep, Antalya ve Ordu Büyükşehir Belediyelerinde ve Tuzla gibi bazı ilçe belediyelerinde açık veri portalları açıldığı görülmüştür. Ekim 2023 itibarıyla açık veri portalına sahip büyükşehir belediye sayısı 11’dir. Fakat araştırmanın Haziran 2022 itibarıyla sona ermesi nedeniyle bu makalede araştırmanın sınırlılıkları gereği yalnızca üç büyükşehir belediyesine yer verilmiştir.

⁶ 2022 Ocak tarihinde açık veri portalına sahip olan büyükşehir belediye sayısıdır.

Tablo 1: Açık Veri Portalına Sahip Olan Büyükşehir Belediyeleri (Ocak 2022)

Büyükşehir Belediyesi Adı	Açık Veri Portalı	Mevcut Açık Veri Portallarının Adresi	Web	Mevcut Açık Veri Portallarının Kurulduğu Yıl
Balıkesir Büyükşehir Belediyesi	Var	https://acikveri.balikesir.bel.tr/		3 Mart 2020
Bursa Büyükşehir Belediyesi	Var	https://acikyasil.bursa.bel.tr/bkimiz		2021
İstanbul Büyükşehir Belediyesi	Var	https://data.ibb.gov.tr/		18 Ocak 2020
İzmir Büyükşehir Belediyesi	Var	https://acikveri.bizizmir.com/		28 Ocak 2021
Konya Büyükşehir Belediyesi	Var	https://acikveri.konya.bel.tr/		6 Eylül 2020

Kaynak: Gündoğan, 2022

Veri seti sayıları ve en çok görüntülenen veri seti kategorilerine göre büyükşehir belediyeleri ise Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2. Veri Seti Sayısına ve En Çok Görüntülenen Veri Setine Göre Büyükşehir Belediyeleri

Portal adı	Toplam Barındırdığı Veri Seti Sayısı	En Çok Görüntülenen Veri Seti
Balıkesir BB Açık Veri Portalı	61	İlaçlama ve Yeşil Alan Verileri
Bursa BB Açık Veri Portalı	101	Spor Tesisleri Verileri
İBB Açık Veri Portalı	195	Toplu Taşıma Bilet Fiyatları Verileri
İzmir Açık Veri Portalı	147	Kablosuz İnternet (WizmirNet) Lokasyon Bazlı Günlük Oturum Sayısı Verileri
KBB Açık Veri Portalı	95	Akıllı Durak Ekran Bilgileri Verileri

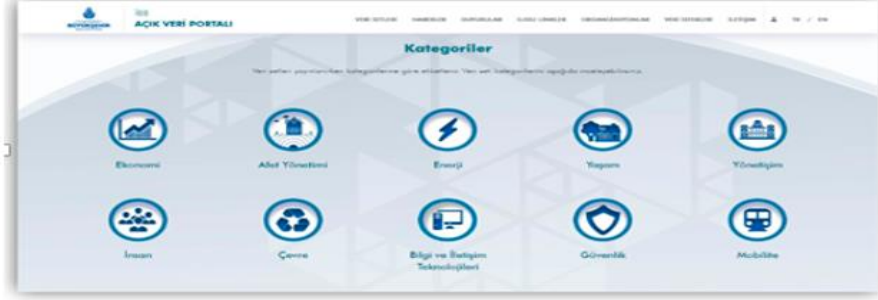
Kaynak: Gündoğan, 2022.

Buna göre en çok veri setine sahip belediyeler İstanbul, İzmir ve Bursa’dır. Bu bölümden itibaren bu belediyelerin açık devlet verisi çalışmalarına yer verilecektir.

İSTANBUL BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (İBB) AÇIK DEVLET VERİSİ ÇALIŞMALARI

İBB’ye ait açık veri portalı, İBB Bilgi İşlem Dairesi Başkanlığı tarafından 18 Ocak 2020 tarihinde yayımlanmıştır. İBB’nin açık veri portalı çalışmalarına başlamasında 2013 senesinde Bilim ve Teknoloji Yüksek Kurulu toplantısında alınan “Ulusal Veri Merkezi Çalışmaları’nın Yapılması” kararı ve katılımçılık, şeffaflık ilkelerince vatandaşa hizmet sağlama hedefi etkili olmuştur (İBB Stratejik Plan, 2020: 68).

İBB Açık Veri Portalı incelendiğinde araştırmanın yapıldığı esnada (2022) toplam olarak 195 veri setinin açıldığı görülmektedir. Açılmış olan 195 veri seti; mobilete, çevre, yaşam, insan, enerji, yönetim, güvenlik, afet yönetimi, ekonomi ve bilgi ve iletişim teknolojileri ana kategorileri altında açılmaktadır.



Şekil 2. İstanbul Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Portalı, Kaynak: İBB, 2022.

İBB'nin ana kategorileri altında açılmış veri setleri Tablo 3'te gösterilmiştir:⁷

Tablo 3. İBB Açık Veri Portalı Kategorileri ve Veri Setleri

Enerji Kategorisi Adı Altında Açılan 11 Veri Seti	İETT (İstanbul Elektrik Tramvay ve Tünel) Araç Özellikleri Web Servisi
	İGDAŞ (İstanbul Gaz ve Doğalgaz Dağıtım A.Ş) Çalışan Bilgileri
	İstanbul Güneş Enerji Santralleri Üretim Miktarları
	İlçe Bazında Yıllara Göre Doğalgaz Tüketim Miktarı
	İBB Enerji Tüketim Raporu
	İlçelere Göre İGDAŞ Abone Sayıları
	Gaz Birim Fiyatı ve Miktarı
	Bina Bilgileri-İGDAŞ
	İkitelli Güneş Enerjisi Santrali Elektrik Üretim Miktarları
	Yatırım Türü ve Uzunluk Bilgileri
	İstanbul Solar Enerji Potansiyeli Haritası
Afet Yönetimi Kategorisinde Açılan 3 Veri Seti	Mezarlık Adres Bilgileri
	Muhtarlık Adres Bilgileri
	İBB Lokasyon Verileri
	Ücretsiz İBB WİFİ Hizmeti Sunulan Lokasyonlar
	Nüfus Bilgileri
	İBB WİFİ Günlük Yeni Abone Sayıları
	İzcilik Faaliyetinden Faydalanan Kişi Sayısı
İnsan Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	BelNet Şube ve Üye Sayısı
	İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi Alan İBB Personeli Sayısı
	Özel Konulu İş Sağlığı ve Güvenliği Eğitimi İBB Personeli Sayısı
	Deprem Farkındalık ve Güvenli Yaşam Eğitimi Alan Kişi Sayısı
	İBB Açık Hava Egzersizleri Lokasyon ve Tarih Verisi
	Bölgesel İstihdam Ofisi Lokasyon Verisi
	İBB Çalışanları Statü-Yaş ve Cinsiyet Durumuna Göre Dağılım VeriSeti
	İsmek'ten Eğitim Alan Vatandaş Verisi
	İstanbul Yıllara Göre Nüfus Projeksiyonu Verisi
	Üye Olunan Uluslararası Kuruluşlar Verisi

⁷ <https://data.ibb.gov.tr/group> (Erişim: 21.01.2022).

	İtfaiye İstasyonları Konum Bilgileri
	2017-2020 İBB Şehir Tiyatrolarında Oynanan Oyun Sayıları
	Mezarlık Adres Bilgileri
Yaşam	İstanbul Sağlık Kurum ve Kuruluşları Verisi
Kategorisinde	Spor Organizasyonları ve Sporcu Sayıları
Açılmış Bazı	İtfai İstatistikler
Veri Setleri	İstanbul Çevresinde Gerçekleşen Depremler
	Tedavi Edilen Hayvanlar
	Rehabilitasyon Edilip Alındığı Ortama Bırakılan Hayvanlar
	Muayene Edilen Hayvanlar
	İETT İbb360 Web Servisi
	Saatlik Trafik Yoğunluk Haritası
	Tüm İsbike İstasyonları Web Servisi
Mobilite	İETT Hat-Durak-Güzergâh Web Servisi
Kategorisinde	Karayolları Bazında Maksimum Yolculuk Sayısı
Açılmış Bazı	İspark Otopark Detay Bilgileri Web Servisi
Veri Setleri	Raylı Sistem Günlük Maksimum Yolculuk Sayıları
	İETT Duyurular Web Servisi
	İETT Planlanan Sefer Saati Web Servisi
	Aylara Göre Aktarma İstasyonlarında Toplanan Karışık Belediye Atık Miktarı Web Servisi
	Hava Kalitesi İstasyon Bilgileri Web Servisi
Çevre	Hava Kalitesi İstasyon Ölçüm Sonuçları Web Servisi
Kategorisinde	İstanbul Baraj Doluluk Oranları
Açılmış Bazı	İlçe, Yıl ve Atık Türü Bazında Atık Miktarı
Veri Setleri	İlçe ve Sektör Bazında Birinci Sınıf Gayrisihhi Müessese Sayısı
	İstanbul Güneş Enerji Santralleri Üretim Miktarları
	İBB Çalışanları Statü-Yaş ve Cinsiyet Durumuna Göre Dağılım Veri Seti
	İlçe ve Sektör Bazında Birinci Sınıf Gayrisihhi Müessese Sayısı
Yönetişim	Etiket ve Tarife Denetim Faaliyetleri
Kategorisinde	İstanbul Büyükşehir Belediyesi Encümen Gündemleri
Açılmış Bazı	Muhtelif Gerçekleştirilen Spor Organizasyonları
Veri Setleri	Lojistik Destek Verilen Spor Organizasyonları
	İBB Dava Bilgileri
	İtfaiye İstasyonları Konum Bilgileri
Güvenlik	İtfai İstatistikler-Yangın
Kategorisinde	İstanbul Çevresinde Son Bir Yılda Gerçekleşen Depremler
Açılmış Bazı	Kışla Mücadele Faaliyetleri Kapsamında Buzlanmayı Önlemek Amacıyla
Veri Setleri	Kullanılan Yöntemler
	Mahalle Bazlı Bina Sayıları
BİT	İstanbul Solar Enerji Potansiyeli Haritası
Kategorisinde	İstanbul Yapı Yoğunluk Haritası
Açılmış Bazı	Şehir Haritası API
Veri Setleri	Raylı Ulaşım İstasyonları Vektör Verisi
Ekonomi	Mahallem İstanbul Projesi SES (Sosyo Ekonomik Statü) Skorları
Kategorisinde	Gaz Birim Fiyatı ve Miktarı
Açılmış Bazı	Toplu Taşıma Bilet Fiyatları
Veri Setleri	

Kaynak: Gündoğan 2022'den yararlanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Açılmış, bazı veri seti içerikleri ise şu şekildedir;

Afet Yönetimi Kategorisi altında açılmış, “muhtarlık bilgileri” veri seti içerisinde:

- Muhtarlığın adı,
- Muhtarlığın bulunduğu ilçenin adı,
- Muhtarlığın ilgili olduğu mahallenin adı verilerine ulaşılabilmektedir.

Şekil 4: *Afet Yönetimi Kategorisi: Muhtarlık Bilgileri Verileri*

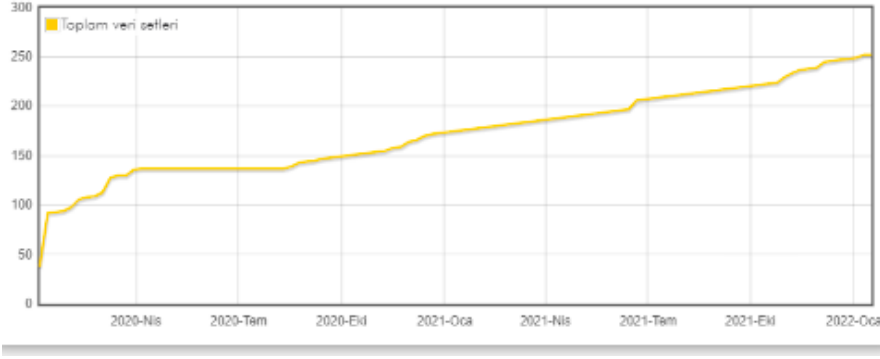
_id	ID	NAME	COUNTY_NAME	-NEIGHBORHOOD_NAME
351	1186306	100. Yılı Mahallesi Muhtarıöy	BAĐCILAR	100. YIL
162	1186546	15 Temmuz Mahallesi Muhtarıöy	BAĐCILAR	15. Tem
524	1183887	19 Mayıs Mahallesi Muhtarıöy	BÝBLÝ	19. May
446	1186937	19 Mayıs Mahallesi Muhtarıöy	BÜYÜKĐEKMECE	19. May
548	1186725	19 Mayıs Mahallesi Muhtarıöy	KADIKÖY	19. May
130	1184479	50. Yılı Mahallesi Muhtarıöy	SULTANGAZÝ	50. YIL
360	1186471	75. Yılı Mahallesi Muhtarıöy	SULTANGAZÝ	75. YIL
74	1184037	Abdurrahmangazi Mahallesi Muhtarıöy	SANCAKTEPE	ABDURRAHMANGAZÝ
470	1183851	Abdurrahmangazi Mahallesi Muhtarıöy	SULTANBEYLÝ	ABDURRAHMANGAZÝ
380	1185767	Abdurrahman Nafiz Gürman Mahallesi Muht...	GÜNGÖREN	ABDURRAHMAN NAFÝZ GÜRMAN
36	900	Acarlar Mahallesi Muhtarıöy	BEYKOZ	ACARLAR
231	1185809	Acýbadem Mahallesi Muhtarıöy	KADIKÖY	ACIBADEM
597	1185976	Acýbadem Mahallesi Muhtarıöy	ÜSKUDAR	ACIBADEM
370	1183814	Ađaçdere Mahallesi Muhtarıöy	BÝLE	ABAĐDERE
152	1185984	Ađaçlý Mahallesi Muhtarıöy	EYUPSULTAN	ABAĐLI

Kaynak: İBB Portal, 2022.

İBB Bilgi İşlem Dairesi Başkanı Erol Özgüner’in Veri Bülteni’ne vermiş olduğu demeç ise şu şekildedir (Veri Bülteni, 2020:1):

“Belediyecilik anlayışını tamamen şeffaflık ve mümkün olduğunca açıklanabilir bir şekilde götürmeye çalışıyoruz. Bunu yaparken de bir şeyleri saklamak, bir şeyleri gizlemek değil aslında ne varsa bunlar paylaşılsın ve bunlar üzerinden değerlendirmeler yapılsın noktasındayız. Günün sonunda İstanbul Büyükşehir Belediyesi belediyecilik hizmetinin 16 milyon insana hizmet yapıldığı mesleki bir organizasyon olmasını hedeflemektedir. Bu anlamda düşünüldüğünde yaptığımız hizmet vatandaşa hizmet noktasında olduğu için ve tabii ki kişisel verileri koruma kanununa uyum içerisinde, kişisel veri paylaşmadan özellikle teknolojik çözüm üreten firmaların gerçek zamanlı verilerle çalışıp gerçek ve yararlı çözümler noktasında ihtiyaçları var. Aslında biz açık verilerin paylaşımıyla günün sonunda bu aşamaya gelmeden önce gerçekten çözümünün doğru çalışıp çalışmadığı ile ilgili en azından firmaların kendi ortamlarında bunu deneyebilmeleriyle ilgili bir ortam yaratmış oluyoruz.”

İBB’nin 2020’den itibaren açmış olduğu toplam veri seti grafiği aşağıda gösterilmektedir. Buna göre açılan veri seti sayısı gün geçtikçe artmaktadır.



Şekil 5: İstanbul Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Toplam Veri Seti Grafiği.
Kaynak: İBB, 2022.

İBB'nin açık devlet verisine yönelik yaklaşımı Türkiye'de öncül belediye olma özelliği göstermektedir. Veri setinin gelişim seyri de bunun göstergelerinden biridir. Bu çalışmalar diğer belediyelere de örnek teşkil etmektedir.

İZMİR BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ (İZMİR BB) AÇIK VERİ ÇALIŞMALARI

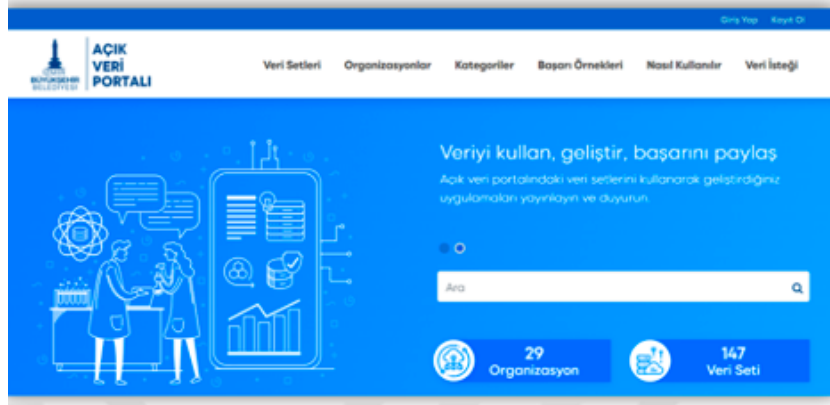
İzmir BB Açık Veri Portalı katılımçılık ve şeffaflık ilkelerini hayata geçirmek için 28 Ocak 2021 tarihinde tanıtıma sunulmuş uygulamaya geçirilmiştir. İlk açıldığında 10 kategori ve 120 veri seti ile yayımlanmaya başlamıştır. 2022 senesinde kategori sayısı aynı olmakla birlikte veri seti 147'ye yükselmiştir (İzmir BB, 2020).

İzmir BB'nin açık veri portalı açmasında etkili olan unsurlar şu şekilde belirtilmiştir (İzmir BB, 2022; Açık Veri Stratejisi, 2020 ve İzmir BB Faaliyet Raporu, 2020):

- Şeffaf, hesap verebilir ve katılımcı bir şehir yönetiminin faydalarına inanılması,
- Araştırmacıların, girişimcilerin ya da kullanıcıların özgürce katılımı ile katma değer elde edilebileceğinin düşünülmesi,
- Bilgiye erişimin kolaylaşması,
- Akıllı şehirciliğin gelişimine katkıda bulunmak,
- Dijital dönüşüme katkıda bulunmak.

İzmir BB'nin açık veri portalı Dünya Bankası tarafından desteklenmektedir. Dünya Bankası ve İzmir BB tarafından hazırlanan "İzmir BB Açık Veri Stratejisi" 2020 Eylül ayında yayımlanmıştır. İzmir BB Açık Veri Stratejisi'nde, İzmir BB'nin açık veri konusunda nasıl bir yol izlemesi gerektiği belirtilmiştir. Stratejide İzmir BB'nin açık veriyi benimsemesi ve sürdürülebilir açık veri ekosistemi hazırlaması desteklenmiştir. Uluslararası ilkeler gereğince hazırlanan açık veri stratejisinde vatandaşlara, kamu kurumlarına, üniversitelere ve belediyeye açık verinin nasıl fayda sağlayacağı, açık devlet verisinin belediyenin "stratejik hedeflerini" yerine getirmesine nasıl yardımcı olacağı, açık veri bilgisine nasıl ulaşılması gerektiği anlatılmıştır (Açık Veri Stratejisi, 2020).

İzmir BB Açık Veri Portalı, İzmir Büyükşehir Belediyesi Daire Başkanlıkları, ESHOT (Elektrik Su Havagazı Otobüs ve Trolleybüs) Genel Müdürlüğü, İZSU (İzmir Su ve Kanalizasyon İdaresi) Genel Müdürlüğü, Büyükşehir Belediyesi'nin iştiraklerinin verilerini yayımlamaktadır. Ayrıca İBB'nin açık veri portalına benzer bir şekilde açık veri kurallarına uygun olarak veri paylaşmak isteyen "organizasyonlar, kurum ve kuruluşların" verilerini paylaşabileceği yapıda tasarlanmıştır. Aşağıdaki şekilde İzmir BB'nin açık veri portalı sayfası görülebilir:



Şekil 6. İzmir Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Portalı. Kaynak: İzmir BB Portal, 2022.

İzmir BB Açık Veri Portalı kategorileri ve sayıları ise şu şekildedir:

İzmir BŞB: Afet ve acil durum yönetimi (8), hareketlilik (50), çevre (35), enerji (5), yaşam (27), sosyal belediyecilik (14), yönetim (6), ekonomi (15), tarım (5), kriz belediyeciliği (12).

İzmir BŞB'nin en çok görüntülenen veri seti yaşam kategorisinde açmış olduğu "Kablosuz İnternet (WizmirNet) lokasyon bazlı günlük oturum sayısıdır.

Açılmış bazı veri seti içerikleri Tablo 4'te gösterilmiştir:

Tablo 4. İzmir BB, Açık Veri Kategorileri ve Veri Setleri

	Muhtarlıklar
	Afet ve Acil Durum Toplanma Alanları
Acil Durum Yönetimi Kategorisi Adı	İtfaiye Eğitim Hizmetleri
Altında Açılan 8 Veri Seti	İtfaiye Acil Müdahale Sayıları
	İlçe ve Mahallelere Ait Yol Sayıları
	İlçelere Ait Mahalle Bazlı Bina Sayıları
	İzmir Deprem Senaryosu ve Deprem Master Planı
	İtfaiye Grupları
	Maskematik Satış Adetleri
	Taksi Durak Bilgileri
	Askıda İzmirim Kart
Hareketlilik Kategorisi	Noktaya Yakın Duraklar
Altında Açılmış Bazı Veri Setleri	Metro ve Tramvay Enerji Tüketimi
	Bisikletli Giriş Sayıları
	İzmirim Kart Başvuru Merkezleri
	İzmirim Kart Dolum Noktaları
	Otopark Ücretleri
	Araç Muayene İstasyonları
	Su Üretiminin Aylara ve Kaynaklara Göre Dağılımı
	Günlük Su Üretimi
Çevre Kategorisi	Barajların Doluluk Oranları
Altında Açılmış Bazı Veri Setleri	Hava Kalitesi Ölçüm Değerleri
	Kısırlaştırılan Sokak Hayvanlarına Ait Veriler
	Modüler Tuvaletler
	İzmir Elektrikli Otobüs Projesinin Ürettiği Çevresel Değerler

Enerji Kategorisi Adı Altında Açılan 4 Veri Setleri	Metro ve Tramvay Enerji Tüketimi Harmandalı Elektrik Üretim Verileri Lisanssız Güneş Enerji Santralleri Listesi Güneş Enerjisi Santrali (GES) Projesi Kapsamında Elde Edilen Sonuçlar Aşık Veysel Rekreasyon Alanı Buz Pisti Kullanıcı Verileri
Yaşam Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Semt Pazar Yerleri Nöbetçi Eczaneler ve Eczane Listesi Kültür Sanat Etkinlikleri Müzeler, Antik Kentler ve Tarihi Yerler Evde Sağlık ve Bakım Hizmeti Talepleri Halkın Bakkalı Popüler İzmir Büyükşehir Belediyesine Sosyal Yardım Başvuruları
Sosyal Belediyecilik Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Masalevleri Toplum Sağlığı Eğitimleri Süt Kuzusu Projesi Kapsamında 1-5 Yaşları Arasındaki Çocuklara Süt Yardımı Kadın Sığınmaevi Sıcak Yemek, Çorba, Pide ve Kumanya Desteği İzmir Akademi İZSU Şube ve Vezne Bilgileri
Yönetişim Kategorisi Adı Altında Açılan 6 Veri Seti	Ücretsiz-Kablosuz İnternet (WizmirNET) Bağlantı Noktaları İzmir Büyükşehir Belediyesi Yıllık Resmi Gün ve Haftalık Kutlama Programları Kablosuz İnternet (WizmirNet) Lokasyon Bazlı Günlük Oturum Sayısı Muhtarlıklar Sebze ve Meyve Hal Fiyatları
Ekonomi Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Balık Hal Fiyatları Mezbaha Kesim Adetleri İzmir Büyükşehir Belediyesi Mali Yılı Kesin Hesapları Toplu Ulaşım Ücret Tarifeleri Tarımsal Destekler
Tarım Kategorisi Adı Altında Açılan 5 Veri Seti	Sebze ve Meyve Hal Fiyatları Hayvan İçme Suyu (HİS) Göletleri Küçükbaş Hayvan Desteği Arıcılık Desteği Askıda Kitap Kampanyası
Kriz Belediyeciliği Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Maskematik Noktaları Hijyen Malzemesi Yardımı Halkın Bakkalı Siparişi Alınan Paket Tür ve Miktarları Turuncu Çember Uygulaması Tek Tıkla Doktor Başvurusu Desteği Sayıları
Sosyal Belediyecilik altında açılmış "sosyal yardım başvuruları" veri seti içerisinde:	Sosyal yardıma; başvuru tipi, Başvuru şekli, Başvuranın cinsiyeti, Başvuranların istemiş olduğu yardım türü

Kaynak: Gündoğan, 2022'den yararlanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

İzmir BB Başkanı Tunç Soyer açık devlet verisi hakkında “İzmir BB Açık Veri Platformu Tanıtım Toplantısında” şunları söylemiştir (Veri Gazeteciliği, 2021: 1):

“Bugün İzmir BB’in verilerini özgürleştiriyor ve demokratikleştiriyoruz. Kamu görevlilerimizin, girişimcilerimizin, akademisyen ve öğrencilerimizin, tüm İzmirliilerin özgürce kent verilerine erişebilecekleri yeni bir döneme giriyoruz. Üstelik bu erişim, verinin kullanılmasını kolaylaştıran formatlar ve teknolojiler ile gerçekleşecek. Böylece dileyen herkes, projeler geliştirip İzmirliilerin refah düzeyinin artmasına katkıda bulunabilecek. Açık veri, Büyükşehir Belediyemiz öncelikli olmak üzere İzmir’deki kamusal yapıların kurumsal kapasitesini artıracak. Hem kurum içi hem de kurumlar arası daha etkin bilgi akışı ile kaynak ve zaman tasarrufu sağlayacak.”

Soyer ayrıca şeffaflık ve hesap verebilirliğin belediyecilikte her zaman öncelikleri olduğunu belirtmiş ve son olarak şunları belirtmiştir (Veri Gazeteciliği, 2021:1):

“Sorunların üstesinden hep birlikte, ortak akıl ile gelmeyi çalışma şeklimiz haline getirdik. Son iki yılda İzmir’de yangın, pandemi, deprem gibi büyük zorlukları dayanışma ile göğüslemeyi bildik. Açık veri portalı işte ortaya koyduğumuz bu demokratik, dayanışmacı yönetim uygulamalarını güçlendirecek önemli bir kilometre taşıdır”

İzmir BB Başkanı Soyer’in demeçlerinden anlaşılacağı üzere açık veri platformunun farklı alanlarda birçok katkısı olduğu görülmektedir. İzmir BB açık veri platformunun sürdürülebilirliği için verileri güncel tutmaya çalışmaktadır.

BURSA BÜYÜKŞEHİR BELEDİYESİ AÇIK VERİ ÇALIŞMALARI

“Bursa BB Açık Veri Portalı” 2021 senesinden itibaren veri yayımlamaya başlamıştır. Portal, Bursa BB, belediye iştirakleri ve diğer paydaşlar tarafından açılan verileri yayımlamaktadır. Bursa BB Açık Veri Portalı, Akıllı Şehircilik ve İnovasyon Dairesi Başkanlığın bağlı Akıllı Şehircilik Şube Müdürlüğüne hazırlanmıştır. Açık veri portalının oluşturulma amacı belediye, iştirakler ve diğer kurumlar arasında birlikte çalışılabilir bir alan üretilmesi; daha iyi hizmet ve ürün çıkarımının yapılması ve üretilmesi olanağının sağlanması; akademisyenlerin, girişimcilerin ve vatandaşların Bursa BB, iştirakleri ve diğer kurumlar tarafından açılan verilerden fayda sağlayabilmesi; bürokratik maliyetlerin azaltılması şeklinde belirtilmiştir (Gündoğan, 2022). Şekil 8’de Bursa BB’nin Açık Veri Portal görseli görülebilir:



Şekil 7: Bursa BB Açık Veri Portalı, Kaynak: Bursa BB Portal, 2022.

Bursa BB Açık Veri Portalı kategorileri ve sayıları ise şu şekildedir:

Çevre (41), ulaşım (18), eğitim (8), ekonomi (8), tarım (0), sağlık (11), güvenlik (0), enerji (1), yönetim (9).

Bursa BB'nin en çok görüntülenen veri seti *sağlık* kategorisinde açmış olduğu "Spor Tesisleri'dir".

Açılmış, bazı veri seti içerikleri aşağıdaki gibidir:

Sağlık kategorisi altında açılan "spor tesisleri kullanımı sayıları" veri seti içerisinde;

• Spor tesislerinin adları yer almakta, 2018-2020 yılları arasında spor tesislerinin kullanım sayıları verilerine erişilebilmektedir:

Sıra_No	SPOR_TESISLERI	2018_KULLANIM_SAYILARI	2019_KULLANIM_SAYILARI	2020_KULLANIM_SAYILARI
1	Fethiye Spor Kompleksi	32000	40250	16500
2	Görükle Gençlik Merkezi	12000	22000	6800
3	Görükle Millet Kiraathanesi	8000	10250	2980
4	Mihraplı Yüzme Havuzu	10052	13504	4514
5	Hüdavendigâr Spor Tes.	7800	11320	6650
6	Ş.Bağol Spor Kompleksi	17600	21200	9860
7	Çınarönü Spor Tesis	12000	13200	3420
8	Hacıvalı Spor Tesis	7250	9100	2050
9	Vatan Spor Tesis	8600	9800	1970
10	Yıldırım Millet Kiraathanesi	0	15800	3070
11	Soğanlı Spor Tesis	6780	7050	1110
12	Hürriyet Spor Tesis	16400	17750	4690
13	Emek Spor Tesis	10800	11300	2960
14	Buski Spor Tesisleri	7600	6200	3100
15	Atıcılar 1-2-3 Sp. Tesisleri	17300	19680	6008
16	Kestel Yüzme Havuzu	6900	8627	2700
17	Gürsu Yüzme Havuzu	5790	6553	3050
18	Mudanya Yüzme Havuzu	8771	0	0

Şekil 9: Sağlık Kategorisi Spor Tesisleri Kullanımı Sayıları, Kaynak: Bursa BB Portal, 2022

Açık veri portalı içerisinde diğer belediyelerden farklı olarak "Sık Sorulanlar" bölümü yer almaktadır. Bu ilgili bölümde açık verinin ne olduğu ve açık veriye dair sık sorulan sorular yer almakta ve cevaplanmaktadır. Böylelikle hem iştiraklerin hem de diğer paydaşların açık veriyi benimsemesi sağlanmaya çalışılmıştır. Aşağıda kategorilerine göre açılmış veri setleri içerikleri görülebilir:

Tablo 5. Bursa BB Açık Veri Kategorileri ve Veri Setleri

Çevre Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Plajların Genel Durumu
	Yeşil Alan Bakımı
	Bertaraf Edilen Atık Miktarı
	Atık Depolama Tesisleri
	Toplam Tıbbi Atık Miktarları
	Burkent Verileri
	Arazi Sınıfları
	Park Bahçe
	Akarsu
	Göl
Eğitim Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Halk Plajları
	Gençlik Hizmetleri Tesisleri
	Genel Tiyatro Verileri
	Staj Verileri
	Karagöz Sinema Atölyesi

Ekonomi Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Kültür Etkinlikleri	
	Eğitim	
	Bilim ve Teknoloji Merkezi Ziyaretçi sayıları	
	Eğitim Tesisleri	
	Bursa sektör analizi	
	Turizm Danışma Bürosu Raporu	
	Covid19 Yardım Verileri	
	Duraktan Geçe Araç Bilgileri	
	Meclis Gündemi ve Kararları	
	Enerji Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Işık Kirliliği
Spor Dalları		
Spor Etkinlikleri		
Spor Tesisleri Kullanım Sayıları		
Sağlık Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Spor Tesisleri	
	Hastane	
	Eczane Yüzme Havuzu Kullanım Oranları	
	Nöbetçi Eczane	
	Resmî Kurumlar	
	Mahalle Sınırları	
	Büyükşehir TV	
Yönetişim Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	İhaleler	
	İletişim	
	Teleferik Yolcu Sayıları	
	Dolmuş Hatları	
	Minibüs Hatları	
	Bisiklet Tamir İstasyonları	
	Taksi Durakları	
	Bisiklet Park Yerleri	
	Ulaşım Kategorisinde Açılmış Bazı Veri Setleri	Durak Saatleri

Kaynak: Gündoğan, 2022'den yararlanılarak yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

OYUN_ADI	OYUN_SAYISI	~İZLEYİCİ_SAYISI	AY	YIL	ACIKLAMA
VENEDİK TACIRI	1	2529	ARALIK	2020	YETISKIN OYUNU
BİR ADAM YARATMAK	1	1786	ARALIK	2020	
BİR YAZ GECESİ RUYASI	1	862	MART	2021	OKUMA TİYATROSU
VENEDİK TACIRI	6	771	EKİM	2020	YETISKIN OYUNU
VENEDİK TACIRI	7	705	EYLÜL	2020	YETISKIN OYUNU
PALAVRACI	1	641	ARALIK	2020	COCUK OYUNU
MEVSİMLERİN SARKISI	1	450	NİSAN	2021	COCUK OYUNU
BOYACI	3	344	EKİM	2020	YETISKIN OYUNU
BEN SINBAD	1	302	MART	2021	
DIJİTAL SANAT AKADEMİLERİ	5	251	OCAK	2021	
BOYACI	3	232	EYLÜL	2020	YETISKIN OYUNU
DIJİTAL SANAT AKADEMİLERİ	4	162	ŞUBAT	2021	
CAN ATESİNDE KANATLAR	3	154	EKİM	2020	YETISKIN OYUNU
YOK YERE TEMASA	1	118	OCAK	2021	TİYATRO SPORU
BİR ADAM YARATMAK	1	98	KASIM	2020	

Kaynak: (Bursa BB Portal, 2022).

İLCE	HALK_PLAJLARI	PLAJ_UZUNLUKLARI...	ORTALAMA_GENISLIK...	DUS_ADET	SOYUNMA_KABINI_ADET	COP_KUTUSU	TUVALET	OTOPARK	YEMEK	CANKURTARAN	CANKURTARAN_KULESI
MUDANYA	GÜZELYALI HALK PLAJI	2550	5	3	3	42	1 özel wc	YOK	VAR		
GEMLIK	KÜÇÜK KUMLA HALK ...	1200	10	14	5	23	2 özel wc	YOK	VAR	9 kişi	2 adet
GEMLIK	NARLI HALK PLAJI	200	5	0	0	2	wc yok	YOK	YOK		
GEMLIK	BÜYÜK KUMLA HALK ...	210	25	0	0	2	1 özel wc	YOK	YOK		
GEMLIK	GEMSAZ HALK PLAJI	1000	30	3	2	12	1 wc	YOK	VAR		
MUDANYA	SIEMENS ÖNÜ HALK ...	550	15	3	1	42	wc yok	YOK	VAR		
MUDANYA	ALTINTAŞ HALK PLAJI	1350	10	2	1	12	1 özel wc	YOK	VAR		
MUDANYA	ALTINKUM HALK PLAJI	1350	10	2	2	16	1 özel wc	YOK	YOK		
GEMLIK	KURŞUNLU HALK PLAJI	3500	5	2	1	0	wc yok	YOK	VAR		
GEMLIK	KUMSAZ HALK PLAJI	1050	50	10	8	35	5 wc	VAR	VAR	4 kişi	3 adet
GEMLIK	KURŞUNLU KADINLA...	130	10	2	2	4	1 wc	YOK	VAR	3 kişi	3 adet
MUDANYA	ÇOŞKUNÖZ HALK PL...	70	10	0	0	2	wc yok	YOK	VAR		
MUDANYA	KUMYAKA HALK PLAJI	85	10	1	0	6	wc yok	VAR	VAR		
MUDANYA	TIRILYE HALK PLAJI	460	15	1	2	6	1 özel wc	VAR	VAR	2 kişi	
MUDANYA	EŞKEL HALK PLAJI	1200	35	8	7	27	2 wc	YOK	VAR	5 kişi	1 adet

Şekil 9. Çevre Kategorisi: Halk Plajları, Kaynak: (Bursa BB Portal, 2022).

Bursa BB Açık veri portalı en çok çevre, ulaşım ve eğitim hizmetleri konularında açık veri sağlamakta, veri setleri gelişme potansiyeli taşımaktadır.

Tablo 6. Açık veri Kategorilerine Göre Belediyeler

İSTANBUL	İZMİR	BURSA
Enerji	Enerji	Enerji
Afet yönetimi	Acil durum	-
Yaşam	Yaşam	Sağlık
Çevre	Çevre	Çevre
Mobilite	Hareketlilik	Ulaşım
Yönetişim	Yönetişim	Yönetişim
Ekonomi	Ekonomi	Ekonomi
Güvenlik	Kriz Belediyeciliği	-
İnsan	Sosyal Belediyecilik	-
BİT	Tarım	Eğitim

Kaynak: Yazarlar tarafından hazırlanmıştır.

Belediyelerin açtıkları veri kategorilerine göre enerji, yaşam, çevre, yönetim ve ekonomi ortak başlıklar olarak görünmektedir. Ulaşım, afet gibi başlıklarda farklı isimlendirmeler yapılmıştır. Kriz belediyeciliği, sosyal belediyecilik, tarım, BİT gibi kategoriler ise her belediyede yer almamaktadır. Belediyelerin açtığı veri kategorilerinde ve kategori alt setlerinde de bir standart olmadığı görülmektedir.

DEĞERLENDİRME

Bu araştırma çerçevesinde incelenen büyükşehir belediyelerinin açık veri portallarındaki veri setleri incelendiğinde her portalın veri seti sayısının farklılık gösterdiği görülmektedir. Portallardaki açık veri setlerine nicel anlamda etki eden etmenlerin başında nüfus, belediyelerin birimlerinden ve iştiraklerinden almış olduğu bilgi ve belgeler gelmektedir. Portalların barındırdığı veri seti sayıları ise şöyledir: En çok veriyi 195 veri seti ile İBB Açık Veri Portalı barındırmaktadır. Ardından İzmir (147), Bursa (101), Konya (95) ve Balıkesir (61) takip etmektedir. Açılan veri seti sayıları incelendiğinde nüfusla doğru orantılı olduğu görülmektedir. Nüfusu çok olan büyükşehir belediyesinin barındırdığı veri seti sayısı da yüksek olmaktadır.

Dikkat çeken diğer bir husus kategorileşmedir. Kategoriler ve kategorilerin barındırdığı veri setleri sayısı da portaldan portala farklılık göstermektedir. Kategoriler toplanan verileri içeriklerine göre ayrıldığı için her açık veri portalında farklı isimlerde ve farklı sayılarda kategoriler ortaya çıkmaktadır. Örneğin enerji

kategorisi her belediyenin açık veri setinde yer almakta ancak enerji altında yer alan setler farklılık arz etmektedir.

En çok veri setini “İstanbul BB “mobilité”, Bursa BB “çevre”, İzmir BB “hareketlilik” kategorisinde açmıştır. Vatandaşların ihtiyaçlarının açılan veriler üzerinde etkisi olduğu fark edilmektedir. Örneğin İstanbul’da bulunan vatandaşlar en çok mobilité, ulaşım-trafik gibi verileri incelemektedir. Çünkü trafik İstanbul’un önemli bir sorunudur.

En çok görüntülenen veri setlerinin vatandaşların ihtiyaçlarına göre değişiklik gösterdiği görülmektedir. Örneğin; Bursa BB’nin en çok görüntülenen veri seti sağlık kategorisinde açmış olduğu “Spor Tesisleri”, İstanbul BB’nin en çok görüntülenen veri seti mobilité kategorisinde açmış olduğu “Toplu Taşıma Bilet Fiyatları”, İzmir BB’nin en çok görüntülenen veri seti yaşam kategorisinde açmış olduğu “Kablosuz İnternet (WizmirNet) Lokasyon Bazlı Günlük Oturum Sayısı’dır.”

Büyükşehir belediyelerinin portal adreslerinde yukarıda sayılmış olan bilgilerin dışında farklı bilgilere de ulaşılabilmektedir. Bunlardan bazıları şu şekildedir: Duyurular, veri istekleri, açık veri organizasyonları, portal hakkındaki bilgiler, açık veri ile ilgili linkler, açık veri portalının nasıl kullanıldığına ilişkin bilgiler.

Vatandaşlar açık veri portalları aracılığı ile talep ettikleri verilere ulaşmak için veri isteğinde bulunabilmektedir. Örneğin İstanbul Büyükşehir Belediyesi’nin yayımlanmış olduğu trafik yoğunluk verileri vatandaşların ne zaman yola çıkıp çıkmayacağına etki etmektedir; İzmir Büyükşehir Belediyesi’nin taksi durakları verilerini yayımlaması vatandaşların zamandan tasarruf etmesine imkân vermektedir.

En çok veri seti İstanbul’da açılmış görülmektedir. Burada önemli olan hangi veri setlerine ihtiyaç duyulduğu ve hangisinin daha çok kullanıldığıdır. Belediyelerin vatandaşların ihtiyaçları doğrultusunda veri setlerini geliştirmesi ve buna yönelik geri bildirim sağlamaya çalışması önemlidir. Bu açık veri portalının etki düzeyini belirleyen bir faktördür. Bir veri seti isteği linki koyularak bu çalışma yapılabilir. Örneğin İstanbul’da afet kategorisi altında afet sırasında toplanma yerlerine ilişkin açık veriye ihtiyaç duyulabilir.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Kamusal verilerin halka açılmasında verilerin nasıl ve ne boyutta açılacağı önemli bir konudur. Kurum ve kuruluşlar sahip oldukları verileri şeffaflığı, açıklığı ve katılımı sağlamak, sosyal ve ticari açıdan katma değer elde etmek, yöneticilerin hesap verebilirliğini artırmak, girişimcilerle iş birliktelikleri oluşturmak, halka doğrudan bilgi sunmak gibi nedenlerle açmaktadır. Açık devlet verisi portalları ile vatandaşlar talep ettikleri verileri kolayca görüntülemekte ve indirmektedir ancak verilerin görüntülenebilmesi ve indirilebilmesi için bazı özelliklere sahip olması gerekmektedir. Açık veriler, lisansız veya kullanıcıların veri kullanımına ilişkin genel sınırları çizen bir lisansa sahip, güncel ve işlenebilir olmalıdır. Verilerin güncel olması, kategori sayıları ve alt kategorilerde belirli standartların olması önemlidir. Verilerin herkesin kullanımına açık ve ücretsiz (cüzi miktarda ücretli olabilir) olması gerekir. Açık verinin standartlarına ilişkin çalışmaların yapılması önerilmektedir. Her kurumun kendi verisini açması farklı yasal adımlar gerektirebilir ancak kurumların bu konuda belli başlı lisans ve kuralları izlemesi gerekir. Verilerin açılmasında kişileri nitelemeyen verileri açmak önemli görülmektedir. Bazı veriler kamusal nitelikte görünebilir ancak kişisel veri içerebilir.

Devletlerin şeffaflık, açıklık, katılımcılık ve hesap verebilirlik gibi ilkelerin kamu yönetiminde artırılması için çaba sarf etmesi yeni kamu işletmeciliği ve yönetim anlayışı çerçevesinde gelişmiş bir olgudur. Teknoloji ise bu anlayışların kamu sektöründe yayılması ve benimsenmesinde etkili olmuştur. Kamu sektörüne entegre edilmeye çalışılan internet teknolojileri hem kamusal verilerin yönetimi hem de kamu kurumlarının halka bilgi aktarımı açısından önemli araçlardır. Öte yandan bu teknolojiler maliyetlidir ve teknik ekip odaklıdır. Kamu sektöründeki bu dönüşüm bir zorluk olarak görülse de uzun vadede hem vatandaş hem de kamu yönetimi için bir şans olabilmektedir. Gelişmiş ülkeler teknolojinin getirilerinden faydalanmak adına bütçelerinde teknolojik alt yapıların gelişmesi için ayrıyeten ödenek çıkarabilmektedirler. Ancak gelişmekte olan ülkelerde bu durumun iyileştirilmeye ihtiyacı vardır.

Veri açmanın yasal çerçevesinin çizilmesi Türkiye’de oldukça dağınık bir şekilde olmuştur. Her kurum kendi yönetmeliğinde veya kanununda verilerin açılması hakkında farklı bilgilere yer vermiştir. Böylece çoğu bakanlık ve kamu kurumu yasalarla hangi verilerin açılacağı veya açılmayacağını kendilerine göre açıklamışlardır. Bu dağınıklık verilerin açılmasını oldukça yavaşlatmakta ve elde edilecek faydaların önünde geçmektedir. 2018 senesinde açık veri sürecindeki bu dağınıklık Dijital Dönüşüm Ofisi ile düzenlemeye koyulmuştur. Kamu kurumları verileri ortak bir portal altında paylaşma konusunda ihtiyatlı davrandığı için Türkiye’nin açık veri süreci bir hayli yavaş olmaktadır. Dijital Dönüşüm Ofisi’nin bu konu üzerinde çalışmaları sürmektedir.

Dünyada olduğu gibi Türkiye’de de merkezi teşkilatın dışında açık veri çalışmaları yapan önemli bir diğer devlet teşkilatlanması ise yerel yönetimlerdir, özellikle de belediyelerin yapmış olduğu açık veri çalışmalarıdır. Ekim 2023 itibariyle Türkiye’de toplam 30 Büyükşehir Belediyesi’nden 11’inde açık veri portalı bulunmaktadır. Elde edilen verilere bakıldığında Türkiye’de büyükşehir ölçeğinde yapılan açık veri çalışmalarının son üç-dört yıl içerisinde olduğu görülmektedir.

Türkiye’deki büyükşehir belediye açık veri portallarının yeterince derin olmamasının ve kategori altındaki verilerin az sayıda olmasının temel sebebi portalların yeni kurulmuş olmasıdır. Ancak belediyeler her geçen yıl verileri açarak ilerlemektedir. Türkiye’de açık veri üzerine ortaya konmuş bazı plan ve projelerin olduğu ancak açık verinin en önemli araçlarından birisi olan ulusal açık veri portalının hala hayata geçirilmediği görülmektedir. Temel düzeyde veya farklı kanunlar aracılığı ile düzenlemeler olsa da kapsamlı ve bütüncül çalışmaların olmadığı anlaşılmaktadır.

Son olarak ülkemizde açık veri süreci hem merkezi hem de yerel yönetim düzeylerinde yavaş ve dar kapsamda ilerlemektedir. Bunun sebepleri ise şöyle sıralanabilir: Belediyelerdeki daire başkanlıklarına bağlı veriler daire başkanları tarafından açılmak istenmemektedir; Türk kamu yönetiminin bazı kurumlarında katılık ve kuralcılık hala devam etmektedir; verileri açmak teknik ekip ve eleman işi olduğu için bu konuda çoğu kurum yetersiz kalmaktadır; portalları açmak zaman ve maliyet gerektirdiği için yerel yönetimler bu konuda istekli değildir (Gündoğan, 2022).

Türkiye’deki genel çerçeve bu yönde olduğu için açık devlet verisine ilişkin yasal zeminin oluşturulması gerekir. Ayrıca girişimcilerin, akademik çalışmada bulunanların ve vatandaşların bu konuda gerekli bilgileri edinip desteklemesi gerekir. Özellikle Sivil Toplum Kuruluşları, internet ve sosyal medyayı yeteri düzeyde bilgilendirici bir şekilde etkin olarak kullanılmalıdır. Yerel yönetimler adına belediyelerin -özellikle büyükşehir belediyelerinin- açık veriye bakış açısını ve vizyonunu yayımlanması gerekir. Çünkü belediye başkanlarının açık veri

hakkındaki demeçleri, açık verinin faydasını gösterir nitelikte olacak ve toplumda dikkate alınacak bir boyuta ulaştıracaktır. Çalışma kapsamında geliştirilen diğer öneriler ise şu şekildedir:

Ülkelerin açık veri ekosistemlerini inceleyen ve belirli kategorilere göre puanlama yapan Global Open Data Index (Açık Veri Endeksi) ve Open Data Barometer (Açık Veri Barometresi) incelendiğinde, puanlama anlamında geride kalan Türkiye'nin açık veri ekosistemini geliştirmesi için harekete geçmesi gerekmektedir. Ulusal anlamda açık veri ile ilgili farkındalık üretilmesi bu konuda atılacak en birincil adımdır.

Türkiye'de nitelikli bir şekilde dijital dönüşümün gerçekleşebilmesi için altyapı çalışmalarını ve teknoloji entegre çalışmalarını dikkate alarak bütüncül bir bakış, açısıyla politikalar üretilmelidir. Bunun için de Dijital Dönüşüm Ofisi'nin daha çok söz sahibi olması gerekir. Bir ulusal açık devlet verisi portalının kurulması bu yönde atılacak öncelikli adım olarak görünmektedir.

Belediyeler partaldaki verilerin katma değerini daha iyi tespit edebilmesi için portala herkesin oy verebileceği bir kontrol listesi (Checklist) koyabilir. Bu sayede yerel halkın açık veri alanındaki ihtiyaçlarına daha çabuk cevap verme imkânı sağlayabilir. Bu aynı zamanda açık veri portallarının yaygın etkisini artırır.

Hangi belediyenin vatandaşlara ne tür veri seti ile hizmet ettiğini ve hangi açık veri setinin vatandaşlar tarafından ilgi gördüğünü açıklamak hem belediyelere hem de literatüre ayrıca bir katkı sağlayacaktır.

Yaşanan tecrübelerle bakıldığında son on yıl içerisinde -özellikle gelişmiş ülkeler- açık veri teknolojilerine önemli yatırımlar yaparak verileri portal aracılığı ile halkla paylaşmaktadır. Dolayısıyla Türkiye'deki katı tutumun kırılması adına gerekli farkındalıkların yaratılması gerekmektedir.

“Yerel yönetimlerde verilerin halka açılması nasıl olmalı?” Bu konu çerçevesinde tartışılacak bir sorudur. Açık verinin açılmasına ilişkin standartların belirlenmesinin yanında altyapı ve entegre çalışmalarının yapılması, açılan verilerin lisanslı olması veya bu verilerin lisanslanabileceği bir alt yapı oluşturulması önemli görünmektedir. Verilerin yayımlanabilecek hale geldikten sonra kullanılabilmesi ve yeniden kullanılmasına yönelik imkanların olması gerekir. Bu bağlamda yerel yönetimlerin teknik personel yönünden desteklenmesi gerekir. Açık veri alt yapılarının güçlendirilmesi yönünde üst yönetim desteğinin önemli olduğu belirtilebilir. Veri açma çalışmalarının maliyetli olması sebebiyle yerel yönetimlerin bu alanda ek kaynak gereksinimi olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Türkiye'de kamu kurumlarının açık devlet verisi sürecine yönelik çalışmaları yavaş da olsa ilerlemektedir. Bu alanda yapılacak çalışmalar demokrasinin gelişmesine ve rekabet edebilirliğin artırılmasına katkıda bulunmaktadır. Bu çalışma Türkiye'de yerel yönetimlerin açık devlet verisi çalışmalarını inceleyen ilk araştırmalardan biridir. Gün geçtikçe açık devlet verisi çalışmaları gelişmektedir. Bu çalışma açık devlet verisi çalışan diğer araştırmacılar için yol gösterici olabilir.

KAYNAKÇA

- 1 Sayılı Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi (CBK), <https://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/19.5.1.pdf>, 28 Aralık 2021.
- Açık Veri Stratejisi, 2020, İzmir BB Açık Veri Stratejisi, https://acikveri.bizizmir.com/tr/Document/Izmir_Acık_Veri_Stratejisi.pdf, 21 Ocak 2022.
- Aydın, A., Mavili, M. G. ve Çağın, B. (2023). Bir Aykırı Yerel Katılım Örneği Olarak Küf Project. Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, 52, 109-125.
- Aykaç, B., Yayman, H. ve Özer, M. A. (2003). Türkiye’de İdari Reform Hareketlerinin Eleştirel Bir Tahlili. *Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 2(6), 170-195.
- Bursa BB (Bursa Büyükşehir Belediyesi) Portalı, 2022. *Bursa Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Portalı*, <https://acikyesil.bursa.bel.tr/bkimiz>, 4 Ocak 2022.
- DDO (2023). T.C. Cumhurbaşkanlığı Dijital Dönüşüm Ofisi (DDO). Açık Veri Projesi. <https://cbddo.gov.tr/projeler/acik-veri/>, 4 Ocak 2023.
- Eroğlu, Ş. (2018). Türkiye’de Kamu verilerinin Açık Devlet Uygulamaları ve Belge Yönetimi Çerçevesinde Değerlendirilmesi: Bir model önerisi. *DTFC Dergisi* 5(1), 462-495.
- Gülmez, L. C. ve Ünlüel, V., (2014) *Açık Yönetim Ortaklığı ve Ülkemiz Eylem Planı, İdarecinin Sesi (Mayıs-Haziran) 161, 74-78.* https://afyonluoglu.org/PublicWebFiles/Reports/OGP/Turkey/YAZI_OGP%20ve%20Turkiye%20Eylem%20Plan%C4%B1-L%C3%BCtf%C3%BC%20Cihan%20GULMEZ.pdf, 8 Aralık 2021.
- Gündoğan, Y.S. (2022). *Türk Kamu Yönetiminde Açık Veri Uygulamaları ve Yerel Yönetimlerin Açık Veri Portallarının İncelenmesi* (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). Niğde Ömer Halisdemir Üniversitesi, Niğde.
- Güneydaş, M., *Açık Veri Ekosisteminde Mekânsal Veri Altyapıları*, Yüksek Lisans Tezi (Yayımlanmamış yüksek lisans tezi). İstanbul Teknik Üniversitesi Bilişim Enstitüsü, İstanbul.
- Güzelsarı, S. (2004). Kamu Yönetimi Disiplininde Yeni Kamu işletmeciliği ve Yönetişim Yaklaşımları. M. K. Öktem ve U. Ömürgönülşen (Ed.), *Kamu Yönetimi Gelişimi ve Güncel Sorunları* (85-139) içinde. Ankara: İmaj Yayınevi.
- İBB Stratejik Plan, 2020. Stratejik Plan, 2020, *İBB 2020-2024 Stratejik Planı*, <https://www.ibb.istanbul/Uploads/2020/2/iBB-STRATEJİK-PLAN-2020-2024.pdf> 18 Ocak 2022.
- İBB (İstanbul Büyükşehir Belediyesi), 2022. *İstanbul Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Portalı*, <https://data.ibb.gov.tr/>, 4 Ocak 2022.
- İzmir BB (İzmir Büyükşehir Belediyesi), 2020. Faaliyet Raporu, https://www.izmir.bel.tr/YuklenenDosyalar/Dokumanlar/43_30042021_044242_2020_faaliyet-raporu.pdf.pdf, 21 Ocak 2022.
- İzmir BB, 2022. *İzmir Büyükşehir Belediyesi Açık Veri Portalı*, <https://acikveri.bizizmir.com>, 4 Ocak 2022.

- KAYA Projesi (Kamu Yönetimi Araştırma Projesi) (1991). Kamu Yönetimi Araştırması Genel Raporu. *Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü Yayınları*, No: 238.
- Koçak, S. Y. (2010). Kamu Yönetiminde Açıklık için Bilgi Edinme Hakkı. *Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (23), 115-125.
- OECD. (1999). European Principles For Public Administration, Sigma, Papers: No. 27. *Ccnm/Sigma/Puma (99)44/Rev1*, 1-28.
- OKFN (2022). Defining Open Data, <https://blog.okfn.org/category/okfn-projects/open-definition/#:~:text=Defining%20Open%20Data,detailed%20definition%20of%20open%20data>, 15 Aralık 2023.
- Open Data Barometer <https://opendatabarometer.org/leadersedition/report/> (2018).
- Öztaş, R. G., Özüdüru, B. H., ve Çelikyay, H. S., (2019), “Dijital Bölünme Çerçevesinde Bilgi Toplumuna Dönüşüm Sürecinin Değerlendirilmesi”, Hasan Çiftçi ve Merve Kızıryüz (Ed.), Çukurova 3. Uluslararası Bilimsel Araştırmalar Kongresi, ISPEC Yayınevi, Adana, 253-270.
- T.C. Anayasası. (1982), Kanun No: 2709. Kabul Tarihi: 1982.
- T.C. İçişleri Bakanlığı Resmî web sitesi, www.icisleri.gov.tr.
- Veri Bülteni, 2020. *IBB Bilgi İşlem Daire Başkanı Özgüner: “Açık Veri Portalı ile Şeffaf Belediyecilik Anlayışını Geliştirmek İstiyoruz”*, IBB Bilgi İşlem Daire Başkanı Özgüner: “Açık Veri Portalı ile Şeffaf Belediyecilik Anlayışını Geliştirmek İstiyoruz” | Veri Bülteni (voyd.org.tr) 17 Ocak 2022.
- Veri Gazeteciliği, 2021. Veri Gazeteciliği, 2021, *Izmir Açık Veri Portalı Hayata Geçti*, <http://www.verigazeteciligi.com/izmir-acik-veri-portali-hayata-gecti/> 21 Ocak 2021.
- Yıldız, M. ve Babaoğlu, C. (2020). *Teknoloji ve Kamu Politikaları*. Ankara: Gazi Kitabevi.
- Yu, H. ve Robinson, D. G. (2011). The New Ambiguity of Open Government. *UCLA L. Rev. Discourse*, 59, 178.